

Underskottet

Statens budgetunderskott kommer av allt att döma att hamna någonstans kring 85 miljarder kronor. Tar man hänsyn till sparandet inom AP-systemet på cirka 15 miljarder blir det "verkliga" underskottet cirka 70 miljarder. Det utgör 10 procent av BNP. Det är inte många länder i västvärlden som har ett lika stort underskott.

Vad värre är; detta underskott befinner sig i tillväxt. Förra årets budgetförslag förutspådde ett underskott av storleksordningen 67 miljarder. Att budgetunderskottet stiger trots de besparingar som genomförts visar på allvaret i situationen.

Vid nuvarande storlek på budgetunderskottet stiger statsskuldräntorna med cirka 10 miljarder per år.

Inkomsterna ligger på en nivå av 160 miljarder. Om inkomsterna stiger med 10 procent ger det cirka 16 miljarder. Tio av dessa åtgår till de ökade statsskuldräntorna. Återstår för övriga utgifter således sex miljarder.

Utgifterna, exklusive statsskuldräntor, ligger på en nivå av omkring 200 miljarder. Om de även stiger med tio procent skulle det bli 20 miljarder. Men de får bara stiga med sex miljarder för att budgetunderskottet inte skall stiga. *Det behövs således sparas 14 miljarder varje år för att budgetunderskottet inte skall öka.*

Vad är det då för fel med budgetunderskott? Det stimulerar ju ekonomin har vi fått lära oss sedan 1930-talet.

Budgetunderskottet leder, via en penningmängdökning, till inflation. Sambandet ser i grova drag ut så här. Om staten betalar ut 85 miljarder mer till allmänhe-

ten än vad allmänheten betalar in i skatter blir resultatet att allmänheten får 85 miljarder mer i sedlar och banktillgodohavanden. En del av dessa pengar rinner ur landet via underskottet i bytesbalansen på cirka 20 miljarder. Allmänhetens penninginnehav minskar också om staten lånar pengar från allmänheten.

Till allmänheten räknas i detta sammanhang av någon anledning inte bara vanliga försäkringsbolag utan även AP-fonden. Den vägen får staten in omkring 12 miljarder. Från den riktiga allmänheten – privatpersoner, företag och föreningar – får staten bara in 5–6 miljarder. Allmänheten får också mer pengar genom att bankerna lånar dem mer pengar. De senaste åren har bankernas utlåning till allmänheten legat på omkring 15 miljarder. 1981 blev det kanske bara omkring sex miljarder. Den låga bankutlåningen är skälet till att penningmängdökningen under 1981 inte blev större än ca 12 procent.

Enligt vår mening övertygande bevis har visat att en penningmängdökning med några kvartals eftersläpning leder till en inflation av samma storlek som ökningen av penningmängden minus ökningen av BNP. Om penningmängden stiger med 12 procent och produktionen av varor och tjänster samtidigt stiger med två procent, så blir inflationen några månader senare omkring tio procent.

Om vi av någon anledning skulle kunna minska vårt bytesbalansunderskott utan att vi minskar underskottet i statsbudgeten leder det till att penningmängden och därmed, något senare, inflationen stiger.

Inflationen är inte någon olycka som drabbar oss. Inflationen är en direkt följd av underskottet i statsbudgeten. Det är i sin tur ett resultat av att politiker, av alla partier, har lätt att ge medborgarna förmåner, i form av reformer eller skattesänkningar, men finner det svårare och mer otacksamt att låta medborgarna betala för detta genom höjda eller nya skatter.

Inflationen kan betraktas som en skatt. Statens utgifter kan finansieras genom skatter, genom upplåning — inom eller utom landet — och genom sedelpressarna. I den mån statens utgifter finansieras genom sedelpressarna, i praktiken genom upplåning i bankerna, får medborgarna betala för de statliga utgifterna genom höjda priser. Om staten höjer barnbidragen med en miljard och barnfamiljerna köper barnkläder för dessa pengar måste ju dessa reala resurser skaffas fram. Det sker genom att folks reala disponibla inkomster — deras inkomster efter skatt och prisstegringar — sjunker. Barnens nya byxor produceras ju inte med sedelpressar utan i textilfabriker.

Skattetrycket bestäms sålunda inte av skatternas storlek utan av statsutgifternas storlek. En sk skattechöjning, som enbart används till att minska statens sedelpressinkomster, innebär således ingen verklig skattechöjning. Det innebär bara att skatternas fördelning ändras. Inflationsskatten minskar och de öppet redovisade skatteinkomsterna stiger.

Om man höjer momsén stiger visserligen konsumentprisindex. Men det beror

på att detta index räknar med indirekta skatter. Nettoprisindex är oförändrat.

Statens budgetunderskott har nu nått en sådan storlek, och ökningstakten är nu så stor, att det är lätt att ge slaget förlorat och lugnt luta sig bakåt i sin stol och invänta katastrofen. Så kan man dock inte göra. Vi måste gripa oss an med att få budgetläget under kontroll.

Vad göra? Det första man skall göra är att inse och acceptera att inflationen de närmaste åren blir hög. Snarare en bra bit över än något under tio procent. Det kan vi inte göra något åt. Det andra man skall göra är att öka inkomsterna snabbare än utgifterna. Härför behövs såväl en snabbare ekonomisk tillväxt som en mycket hård utgiftsprövning. Erfarenheten från såväl Sverige som England och USA visar att det inte går att enbart spara sig ur ett underskott i statsbudgeten.

BNP ligger i dag på cirka 620 miljarder. Om BNP stiger med tre procent får samhället — dvs alla medborgare — 18 miljarder till. Låt oss säga att hälften av detta går till stat och kommun. Det gör nio miljarder. Låt oss vidare säga att staten lägger beslag på kommunernas "extra" inkomstökning. Då får staten dessa nio miljarder.

Det lär finnas beräkningar i regeringskansliet som säger, att det inte spelar så stor roll för budgetunderskottet hur stor tillväxten blir. Dessa beräkningar sätter vi ingen tilltro till. Vägen ur den statsfinansiella krisen måste till stor del gå via en ökad tillväxt — och besparingar.